

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

Parmova 33, 1000 Ljubljana

T: 01 280 36 60

F: 01 280 36 77

E: irsd@gov.si

www.id.gov.si

Obvestilo za javnost – 11. 12. 2012

Da delavce pri delu v delovnih prostorih ne bo zeblo

Temperatura zraka v delovnih prostorih predstavlja enega od dejavnikov, katere mora delodajalec za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev upoštevati tako pri načrtovanju, opremljanju kakor tudi pri vzdrževanju delovnih mest. Zimski letni čas predstavlja obdobje, v katerem običajno prihaja tudi do izrazito nizkih zunanjih temperatur zraka, kar potem običajno v primerih neustreznega načrtovanja, opremljanja in vzdrževanja vpliva tudi na same temperature zraka v delovnih prostorih.

Zakon o varnosti in zdravju pri delu – ZVZD-1 (Uradni list RS št. 43/2011) sicer določa pravice in dolžnosti delodajalcev in delavcev v zvezi z varnim in zdravim delom ter ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu, ne določa pa samih zahtev glede toplotnih razmer na delovnih mestih. Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS št. 89/1999 in 39/2005) pa je tisti podzakonski akt, ki določa posamezne zahteve tudi glede temperatur v prostorih oz. na delovnih mestih.

Tako je v tem pravilniku določeno, da mora delodajalec zagotoviti takšno temperaturo zraka v delovnih prostorih med delovnim časom (tudi v zimskem obdobju), da ustreza biološkim potrebam delavcev glede na naravo dela in na fizične obremenitve. Izjema so hladilnice, kjer se upoštevajo kriteriji za delo v mrazu. Pri izpolnjevanju vseh teh zahtev pa mora delodajalec upoštevati določila slovenskih standardov za toplotno udobje.

Najnižje dopustne temperature, katere bi moral zagotavljati delodajalec v prostorih, kjer se opravlja delovni proces, predhodno omenjeni pravilnik ne določa. Določa pa, kakor je bilo že predhodno zapisano, da se pri zagotavljanju ustrezne temperature zraka v delovnih prostorih upoštevajo standardi za toplotno udobje. Standardov za toplotno udobje je kar nekaj.

Najosnovnejši, katerega je potrebno nedvomno upoštevati, je standard SIST EN ISO 7730:2006, ki določa kazalnika PMV in PPD v zmernem toplotnem okolju. PMV (Predicted Mean Vote) dejansko pomeni vrednost, ki ugotavlja ustreznost toplotnih razmer v delovnem okolju. Osnovni dejavniki, ki vplivajo na izračunano vrednost PMV, pa so temperatura zraka, relativna vlažnost zraka, hitrost gibanja zraka, izolirnost obleke, ki jo ima delavec na sebi ter stopnja metabolizma, oz. težavnost dela, ki ga opravlja. Opredeljena vrednost PMV po standardu je med -0,5 do +0,5. Standard pa dovoljuje tudi izjeme, kjer so vrednosti PMV tudi izven tega področja.

Delodajalec mora skladno z 19. členom ZVZD-1 zagotoviti preiskave škodljivosti delovnega okolja, kar pomeni, da se morajo opraviti tudi meritve toplotnih razmer (temperature, relativne vlažnosti in hitrosti gibanja zraka) v delovnih prostorih in potem z upoštevanjem izolirnosti obleke, ki jo ima delavec v času izvajanja del na sebi ter z upoštevanjem težavnosti dela v fizičnem smislu ugotoviti stopnjo toplotnega udobja. Ugotovljena stopnja naj bi bila v obsegu med -0,5 do +0,5 (idealno je 0), kar pomeni, da je lahko določeno število zaposlenih, v konkretnem primeru do 10%, izmed vseh zaposlenih s takšnimi razmerami tudi nezadovoljnih, vendar standard to dovoljuje, saj je pri tem upoštevana različnost posameznikov v zvezi z občutenjem toplotnih razmer.

Če obravnavamo delo v pisarnah (ravno v zvezi z delom v pisarnah dobimo na Inšpektorat tudi največ vprašanj glede najnižjih, še dovoljenih temperatur zraka v teh prostorih), predstavlja izolirnost obleke, katero običajno npr. nosijo tajnice v pisarnah v zimskem času, vrednost nekako »0,9« (vključuje spodnje perilo, hlače, bluza, tanjši pulover, nogavice, čevlji). Upoštevana vrednost v zvezi s fizično obremenitvijo te delavke, ki opravlja predvsem sedeče pisarniško delo je »1,2«. Hitrost gibanja zraka je običajno zelo majhna ali pa je ni, od 0 m/s do npr. 0,1 m/s, vlažnost zraka pa ne sme biti manjša od 30%, pa tudi ne večja od 80%.

Ko z izračunom ugotavljamo toplotno udobje za opravljanje pretežno sedečega pisarniškega dela, in če pri tem upoštevamo vpliv običajne obleke (izolirnost je »0,9«), ter za izračun najugodnejšo hitrost gibanja zraka 0 m/s in običajno 50% relativno vlažnost, ugotovimo, da tako temperatura npr. 17 °C, ne zagotavljata ustreznega toplotnega udobja. Najnižja še sprejemljiva temperatura v prostoru, ki bi zagotavljala ustrezno toplotno udobje, bi bila z upoštevanjem vrednosti predhodno omenjenih dejavnikov, 20 °C, priporočljiva oz. optimalna pa 22 °C.

Na enak način se lahko ugotavlja toplotno udobje oz. najnižje sprejemljive temperature tudi v drugih delovnih prostorih, seveda pa moramo pri tem poznati dejanske rezultate opravljenih meritev, upoštevati običajno drugo vrednost izolirnosti obleke ter drugo vrednost fizične obremenitve delavca. Vse te vrednosti so ravno tako razvidne iz veljavnih slovenskih standardov (SIST EN ISO 9920:2010, SIST EN ISO 8996:2005).

In v kolikor bi se pri ugotavljanju ustreznosti toplotnega udobja, kar mora delodajalec skladno z zahtevami s področja varnosti in zdravja tudi zagotoviti, izkazalo, da le to prekoračuje predvidene vrednosti, je delodajalec dolžan, da s primernimi ukrepi zagotovi ustrezne toplotne razmere v delovnih prostorih.

Ravno tako pa mora tudi delavec preko svojih predstavnikov (svet delavcev, delavski zaupnik za varnost in zdravje pri delu) zahtevati od delodajalca sprejetje ustreznih ukrepov tudi glede prenizkih temperatur v delovnih prostorih. Ko pa delavci ali njihovi predstavniki menijo, da delodajalec kljub temu ni zagotovil ustreznih varnostnih ukrepov, lahko zahtevajo nadzor inšpekcije.

Veljavni Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih opredeljuje tudi zahteve za delovna mesta na prostem. Tako mora delodajalec med ostalim tudi

zagotoviti, da so delavci, ki občasno delajo na prostem, zavarovani pred neugodnimi vremenskimi vplivi, torej tudi pred mrazom. Enako velja tudi za delodajalce, ki imajo zaradi tehnoloških postopkov dela stalna delovna mesta na prostem, torej za delovna mesta, ki nimajo značaja začasnosti.

Delodajalec mora tako oceniti raven oz. stopnjo tveganja v zvezi z nevarnostmi, ki se pojavljajo pri delu in so povezani tudi z neugodnimi vremenskimi pogoji ter določiti potrebne ukrepe za preprečevanje in zmanjševanje teh tveganj. Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih tudi določa, da mora delodajalec delavcem, ki opravljajo lažja fizična dela na prostem na stalnih delovnih mestih med 1. novembrom in 31. marcem omogočiti občasno obiskovanje ogrevanega prostora v primeru, če zunanja temperatura zraka pade pod +16 °C. Vsekakor pa je pri tem potrebno tudi poudariti, da zahteve iz predhodno omenjenega pravilnika ne veljajo za delovna mesta na začasnih in premičnih gradbiščih. Zahteve za delovna mesta na gradbiščih opredeljuje Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 83/2005). Tako so zahteve v zvezi z nizkimi zunanjimi temperaturami opredeljene na splošno, kjer je določeno, da mora biti med delovnim časom temperatura delovnega okolja primerna za človeški organizem, ter tudi konkretno, saj je na gradbišču potrebno zagotoviti tudi prostor za ogrevanje delavcev, v katerem mora biti temperatura v obdobju med 15. oktobrom in 30. aprilom vsaj 20 °C.

Tudi kolektivna pogodba gradbenih dejavnosti opredeljuje nekatere zahteve v zvezi z delom pri nizkih temperaturah, in sicer je v njej določeno, da se delo v gradbenih dejavnostih, torej tudi na gradbiščih, normalno izvaja do temperature -8 stopinj C, pri nižjih temperaturah pa se izvajajo dela samo pod pogojem, da so delavci opremljeni z ustreznimi osebnimi varovalnimi sredstvi. Za delo pri nižjih temperaturah je treba poskrbeti tudi za tople napitke in za urejen prostor za občasno ogrevanje delavcev.

V zvezi z opravljanjem del na prostem je vsekakor potrebno opozoriti tudi na Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka (Uradni list RS št. 29/1992), ki določa ukrepe varnosti pri delu pred nevarnostjo električnega toka in veljajo za organizacije in delodajalce vseh panog in dejavnosti, ki proizvajajo, prenašajo in razdeljujejo ter uporabljajo električno energijo. Ta pravilnik v zvezi z neugodnimi vremenskimi vplivi opredeljuje, da na odprtem prostoru niso dovoljena dela pri temperaturah, nižjih od -18 °C.

Skladno z ZVZD-1 ima delavec pravico odkloniti delo, ko mu grozi neposredna nevarnost za življenje in zdravje, ker niso bili s strani delodajalca izvedeni predpisani varnostni ukrepi, ter zahtevati, da se nevarnost odpravi. Omenjena diktacija je dokaj široka in uresničitev te dejanske zahteve ustrezno obravnavo vsakega posamičnega nastalega primera glede upravičenosti odklonitve dela s strani delavca, oz. zahteva ustrezno presojo, ali delavcu dejansko grozi neposredna nevarnost za življenje in zdravje ob neupoštevanju varnostnih ukrepov, v konkretnem primeru v zvezi z zagotavljanjem ustreznih toplotnih razmer oz. zaradi prenizkih temperatur v delovnih prostorih.

Glede na izkušnje iz preteklih let želimo s tem prispevkom opomniti delodajalce, da že na začetku zimskega obdobja poskrbijo za učinkovito ogrevanje delovnih prostorov do konca zime.

Franc Rančigaj
Glavni inšpektor RS za delo